

Geliş Tarihi:05.03.2018
Kabul Tarihi:27.06.2018
SPORMETRE, 2018,16(3),61-80
DOI: 10.1501/Sporm_0000000376

ANTRENÖR KAYNAKLI DESTEKLEYİCİ ve KISITLAYICI GÜDÜSEL İKLİM ÖLÇEĞİ'NİN TÜRK ADOLESAN SPORCULARI İÇİN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Aydan GÖZMEN ELMAS¹, Nurgül KESKİN AKIN², F. Hülya AŞÇI¹

¹Marmara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, İstanbul

²Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Ağrı

Öz: Bu çalışmanın amacı, Appleton ve ark. (2016) tarafından geliştirilen “Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı GÜDÜSEL İKLİM Ölçeği”nin adölesan sporcularda geçerliliğini ve güvenirliliğini test etmektir. Çalışmaya takım sporlarıyla uğraşan 101 kız ($X_{yaş}=14.36 \pm 1.97$) ve 133 erkek ($X_{yaş}=14.29 \pm 2.09$) toplam 234 ($X_{yaş}=14.32 \pm 2.04$) sporcu katılmıştır. Sporculara “Kişisel Bilgi Formu”, “Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı GÜDÜSEL İKLİM Ölçeği” ve bu ölçeğin yakınsak ve ıraksak geçerliliğini sınamak amacıyla “Antrenör Kaynaklı Özerklik Desteği Ölçeği” ve “Spor İçin Liderlik Ölçeği” uygulanmıştır. Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı GÜDÜSEL İKLİM Ölçeği, 17 destekleyici ve 17 kısıtlayıcı iklim olmak üzere toplam 34 maddeden oluşan 5’li likert tipi ölçektir. Destekleyici iklim; görev iklimi, özerklik desteği ve sosyal destek, kısıtlayıcı iklim ise ego iklimi ve kontrol alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliği için Birinci ve İkinci Düzey Doğrulamalı Faktör Analizi, yakınsak ve ıraksak geçerlik için Pearson Korelasyon Analizi ve güvenirliliğini sınamak için ise Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı kullanılmıştır. İkinci Düzey Doğrulamalı Faktör Analizi sonuçlarına göre ölçekte yer alan maddelerin faktör yükleri .30 ile .85 aralığında değişmektedir. Elde edilen analiz sonuçlarına göre, madde 29 ilgili alt boyuta yük vermemiştir. Madde 29 modelden çıkarıldığında, modelin iyi uyum indeks değerlerine sahip olduğu görülmüştür ($\chi^2/df=2.62$, RMSEA=0.08, NFI=0.92, NNFI=0.95, CFI=0.95, SRMR=0.08). Bunun yanı sıra, antrenör kaynaklı destekleyici ve kısıtlayıcı güdüsel iklim ölçeği alt boyutları ile antrenör kaynaklı özerklik desteği ve spor için liderlik ölçeği alt boyutları arasında anlamlı ilişki bulunarak ölçeğin yakınsak ve ıraksak geçerliliğinin sağlandığı tespit edilmiştir. Ölçeğin alt boyutları ait Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları .74 (sosyal destek) ve .89 (görev yönelim) arasında değişmektedir. Elde edilen bulgular, “Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı GÜDÜSEL İKLİM Ölçeği”nin spor ortamında antrenör kaynaklı güdüsel iklimin değerlendirilmesi için geçerlik ve güvenirlilik koşullarını sağladığı ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hür İrade Kuramı, Başarı Hedefi Kuramı, GÜDÜSEL İKLİM, Adölesan Sporcular, Antrenör

THE VALIDITY and RELIABILITY of EMPOWERING and DISEMPOWERING MOTIVATIONAL CLIMATE QUESTIONNAIRE (EDMCQ-C) for TURKISH ADOLESCENTS ATHLETES

Abstract: The purpose of this study was to test the validity and reliability of Empowering and Disempowering Motivational Climate Questionnaire (EDMCQ-C) developed by Appleton et al. (2016) for Turkish adolescent athletes. One hundred one girls ($M_{age}=14.36 \pm 1.97$) and 133 boys ($M_{age}=14.29 \pm 2.09$), totally 234 ($M_{age}=14.32 \pm 2.04$) athletes participated in this study. “Personal Information Form”, “Empowering and Disempowering Motivational Climate Questionnaire”, “Perceived Autonomy Support Scale (Coaches Form)” and “Leadership for Sport Scale” were administered to athletes for testing the construct validity of the scale. EDMCQ consists of 17 empowering and 17 disempowering climate with total 34 items and it is 5-point likert typed. The empowering climate items measure task-climate, autonomy-supportive and socially-supportive. The disempowering climate items measure ego-climate and controlling dimensions. The First and Second Order Confirmatory Factor Analysis and Pearson Correlation Analysis were used to test the construct, convergent and discriminant validity of the scale. In addition, Cronbach’s Alpha internal consistency coefficient was calculated to test reliability. First and Second Order Confirmatory Factor Analysis results revealed that the factor loading of items were ranged between .30 and .85. İtem 29 has not factor loading for targeted dimension. That excluded from the model, the acceptable fit index values ($\chi^2/df=2.62$, RMSEA=0.08, NFI=0.92, NNFI=0.95, CFI=0.95, SRMR=0.08) were

obtained. In addition, there were significant relationship between subscales of empowering and disempowering motivational climate scale and perceived autonomy support and leadership for sport scales which supported convergent and divergent validity of scale. The internal consistency coefficients of EDMCQ were ranged from 0.74 (socially-supportive) to 0.89 (ego-involving). It can be concluded that the Empowering and Disempowering Motivational Climate Questionnaire is a valid and reliable measure to determine the coach-created motivational climates in sport for Turkish adolescents.

Key Words: Self Determination Theory, Achievement Goal Theory, Motivational Climate, Youth Athletes, Coach

GİRİŞ

Son yıllarda alan yazındaki çalışmalar, sosyo-psikolojik faktörlerin özellikle de sosyal ajanların sporcuların güdülenmelerinde önemli rol oynadığını ileri sürmektedir (Mageau ve Vallerand, 2003; Moreno ve ark., 2008). Antrenör, aile ve akranların oluşturduğu sosyal ajanlardan antrenörün, sporcuların spora ilgi ve sporu bırakma deneyimleri üzerinde etkili olduğu yapılan araştırmalarla ortaya konulmuştur (Banack ve ark., 2011; Gillet ve ark., 2010; Myers ve ark., 2005).

Antrenörlerin spor ortamını oluşturma biçimleri, amaçları belirlemedeki öncelikleri, değerleri ve davranışları, gençlerin spora katılımı ve spor yapmayı sürdürmeleri üzerinde büyük etkiye sahipken, bu başarı ortamının hedef yapısı ve güdülenmeyi etkileme biçimleri değişiklik göstermekte ve sporcuyu da farklı güdülere yönlendirmektedir (Ames, 1992; Weinberg ve Gould, 2011). Güdüsel iklim, belli bir başarı yönlendirmesinin gelişimini teşvik eden ve belli bir hedef katılım durumuna neden olan durumsal ipuçlarının ve diğer önemli kişilerin beklentilerinin algılanması anlamına gelir (Ames, 1992). Başarı Hedefi Kuramı'na göre ustalık iklimi ve performans iklimi olmak üzere iki tür güdüsel iklim vardır. Ustalık ikliminde antrenör, görevde ustalaşmayı ve bireysel gelişimdeki çabayı ödüllendirir ve teşvik eder. Performans ikliminde ise, başkalarını yenme veya onlardan daha iyi performans gösterme ön plandadır (Ames, 1992). Ustalık iklimi ve performans iklimi karşılaştırıldığında, fiziksel yeterliliğin daha fazla algılandığı (Newton ve Duda, 1999; Treasure, 1997), daha mutlu hissetme (Ntoumanis ve Biddle, 1999), daha yüksek benlik saygısı (Slutzky ve Simpkins, 2009) ve sporda ısrarcı olma isteği (Le Bars ve ark., 2009) gibi deneyimler çocuklar ve ergenler için daha olumlu sonuçlarla ilişkilendirilmiştir.

Antrenörden algılanan güdüsel iklimin Başarı Hedefi Kuramı'na göre değerlendirilmesine ilişkin Seifriz ve ark. (1992) tarafından geliştirilen ilk envanter olan "Sporda Güdüsel İklim Ölçeği (PMCSQ)" daha sonra Walling ve ark. (1993) tarafından yeniden gözden geçirilmiş ve son haline getirilmiştir. Ölçek ustalık iklimi ve performans iklimi olmak üzere iki boyutu ölçmektedir. Güdüsel iklimin daha kapsamlı ölçülmesini sağlamak için geliştirilen bir başka envanter olan "Sporda Güdüsel İklim Ölçeği-2 (PMCSQ-2)", Başarı Hedefi Kuramı'nı temel alan altı altı (çaba/gelişme, önemli rol, işbirlikçi öğrenme, takım içi üye rekabeti, eşitsizliği tanıma, hatalar için ceza) ve iki üst faktör (ustalık iklimi ve performans iklimi) olmak üzere çok boyutlu hiyerarşik modeldedir (Newton ve ark., 2000).

Başarı Hedefi Kuramının yanı sıra, Hür İrade Kuramı da sosyal ajanların sporcular üzerinde hem destekleyici, hem de engelleyici olabileceğini belirtir (Deci ve Ryan, 2000; Weiss ve Amorose, 2002). Kuram, bireyin bir davranışa ilişkin içsel güdülenmesinin

gerçekleşmesi için ortamda üç temel psikolojik ihtiyacının karşılanması gerektiğini öne sürer. Özerklik, yeterlilik ve ilişki olan bu ihtiyaçların karşılandığı ortamda bireyin içsel güdülenmesi mümkündür (Deci ve Ryan, 2000). Hür İrade Kuramı, sosyal ajanların önemini vurgularken, destekleyici antrenörlük davranışlarının bir sporcunun temel psikolojik ihtiyaçlarının doyurulmasındaki önemini ortaya koymaktadır (Adie ve ark., 2008; Alvarez ve ark., 2009; Hollebeak ve Amorose, 2005; Mageau ve Vallerand, 2003). Özellikle, özerklik destekleyici antrenörlüğün sporcuların diğer psikolojik ihtiyaçlarını olumlu etkilediği belirtilmiştir (Amorose ve Horn, 2000, 2001). Özerklik destekleyici antrenörlük davranışları, sporculara seçme imkânı sağlamak, inisiyatif kullanma imkânı vermek, demokratik bir liderlik tarzı kullanmak, hem sahada hem de saha dışında sporcuyla önemsemek, yapıcı geri bildirim vermek ve görev odaklı bir spor ortamını teşvik etmek olarak ifade edilmektedir (Mageau ve Vallerand, 2003). Özerkliğin desteklendiği bir ortamın, optimal işlevselliği pekiştirirken, engellendiği ortamların ise işlevsel olmayan sonuçları doğurabileceği belirtilmiştir (Weiss ve Amorose, 2002). Bu ortamın Hür İrade Kuramına dayalı olarak değerlendirilmesi amacıyla, sosyal ajanlardan algılanan özerklik desteğinin ölçülmesi için ölçek geliştirme çalışmaları yapılmıştır. Egzersiz ortamında, öğretmen, arkadaş ve ebeveynlerden algılanan özerklik desteğini değerlendirmeyi sağlayan tek boyutlu “Egzersizde Algılanan Özerklik Desteği Ölçeği” geliştirilmiştir (Hagger ve ark., 2007). Literatürde spor ortamında da antrenörden algılanan özerklik desteğini ölçmek amacıyla bu ölçeğin uyarlama çalışmaları yer almaktadır (Gillet ve ark., 2010; Jöesaar ve ark., 2012). Hagger ve arkadaşlarının (2007) geliştirdiği Egzersizde Algılanan Özerklik Desteği Ölçeği’nin Türkçe uyarlama çalışması ise, öğretmen ve arkadaş versiyonları için Müftüler (2016) tarafından yapılmıştır. Bu ölçeğin spor ortamında antrenörden kaynaklanan özerklik desteğini değerlendirmeyi sağlayan versiyonunun genç sporcular için geçerlik ve güvenilirlik çalışması Karadağ ve ark. (2016) tarafından yapılmıştır.

Ailenin performans öncesinde motive edici davranışlarla, akranın işbirlikçi ve rekabetçi davranışlarla ve antrenörün yönerge ve liderlik davranışlarıyla içinde yer aldığı sosyal ajanların, özellikle sporcu daha gençken spora yönelik motivasyonu üzerinde büyük etki taşıdığı öne sürülmektedir (Keegan ve ark., 2014). Son yıllarda konuyla ilgili antrenör ve sporcular üzerinde yürütülen araştırmalar ışığında, optimal motivasyonun kurulması için daha destekleyici bir antrenör davranışının sağlanması gerektiği öne sürülmüştür. Öne sürülen bu yaklaşımla Hür İrade Kuramı ve Başarı Hedefi Kuramı çerçevesinde hiyerarşik ve çok boyutlu kavramsal bir model ortaya atılmıştır (Duda, 2013). Duda’nın (2013) öne sürdüğü bu kavramsallaştırmada, antrenörün yarattığı güdül iklim çok boyutludur ve bu iklimde antrenör sporcunun özerklik ihtiyacını destekleyici veya kısıtlayıcı olabilir, sporcuya sunduğu başarı hedefleriyle performans veya ustalığa yönlendirebilir. Buna göre algılanan güdül iklim “destekleyici” ve “kısıtlayıcı” olarak iki boyutta ele alınmaktadır. Antrenörden algılanan destekleyici bir güdül iklim, görev yönelimi, özerklik destekleyici ve sosyal destekleyici özellikleri ile karakterize edilir. Sporcularıyla olan etkileşimler yoluyla görev iklimi oluşturan bir antrenör, ellerinden gelenin en iyisini yapmak için birlikte ve sıkı çalışan oyuncularına değer verdiğini gösterir (Newton ve ark., 2000). Özerklik destekleyici bir antrenör, sporcuların tercihlerini kabul eder ve onların bakış açısını anlamaya çalışır, antrenman ve maçlarda anlamlı bir tercih yapar, sporcularının karar verme konusundaki katkılarını mümkün olduğunca memnuniyetle karşılar (Mageau ve Vallerand, 2003). Antrenörden algılanan kısıtlayıcı bir iklim ise, ego iklimi ve kontrol yapıları ile açıklanmıştır (Duda, 2013).

Kişinin belirli şekilde hissetmek, düşünmek ya da hareket etmekte kontrol edildiğini (kısıtlayıcı) algıladığı bu psikolojik ortamda, motivasyonel olarak psikolojik ihtiyaçlar engellenmekte ve bu da iyi olma ve etkililik anlamında uyumsuz sonuçlar doğurmaktadır (Ryan ve Deci, 2000b). Güçlü bir ego iklimi yaratan antrenör, oyuncularına yetenek farklılıklarına, rekabete ve rakiplerinden daha iyi performans göstermeye odaklanmalarına göre farklı muamele etmesiyle tanımlanır (Newton ve ark., 2000). Kontrol edici antrenörün davranışları, oyuncularla etkileşime girerken baskı yapan, zorlayan ve gözdağı vermekten çekinmeyen davranışlardır (Bartholomew ve ark., 2010). Sosyal destekleyici bir antrenör ise, her oyuncuya bir sporcu ve bir birey olarak baktığını ve değer verdiğini gösterir (Mageau ve Vallerand, 2003; Reinboth ve ark., 2004).

Spor psikolojisi alanında, Duda (2013)'nın önerdiği antrenörden algılanan çok boyutlu iklimi değerlendirmek üzere ölçek geliştirme çalışmaları yapılmıştır. Smith ve arkadaşlarının (2015) geliştirdiği, "Çok Boyutlu Motivasyonel İklim Gözlem Sistemi (Multidimensional Motivational Climate Observation System)", sporda antrenör kaynaklı güdüsel iklimi yedi alt faktör (özerklik desteği, kontrol, görev yönelimli, ego yönelimli, ilişkili olmayı destekleyici, ilişkili olmayı engelleyici ve yapılandırılmış) ve iki üst faktör (destekleyici ve kısıtlayıcı iklim) ile ölçmeyi sağlayan bir envanterdir. Antrenman sırasında video kayıt altına alınan antrenman bölümleri, görevlendirilen *gözlemciler* tarafından izlenerek antrenörler ölçeğe göre değerlendirilmektedir (Smith ve ark., 2015). Bunun yanı sıra Appleton ve arkadaşları (2016), Duda (2013)'nın çok boyutlu hiyerarşik kavramsallaştırmasıyla uyumlu özelliklere sahip, hem Başarı Hedefi Kuramı hem de Hür İrade Kuramı'nı temel alarak, sporcu tarafından antrenörden algılanan güdüsel iklimi ölçmeyi amaçlayan 34 maddelik "Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdüsel İklim Ölçeği"ni (Empowering and Disempowering Motivational Climate Questionnaire, EDMCQ-C) geliştirmişlerdir. Hiyerarşik modele göre geliştirilen ölçekle; destekleyici iklimde görev iklimi, özerklik desteği ve sosyal destek alt boyutları, kısıtlayıcı iklimde ise ego iklimi ve kontrol alt boyutları değerlendirilmektedir.

Alan yazın gözden geçirildiğinde, antrenörden algılanan güdüsel iklimin son yıllarda yeni bir modelle ele alındığı dikkat çekmektedir. Türkçe alan yazında ise, antrenörden algılanan güdüsel iklimi ölçmek için "Sporda Güdüsel İklim Ölçeği (PMCSQ)"nin Türk sporcularına uyarlama çalışması yapılmıştır (Walling ve ark., 1993; Toros, 2001). Ayrıca, sporda güdüsel iklimi belirlemek için "Ebeveyn Güdüsel İklim Envanteri-2" (White ve Duda, 1993; Altıntaş ve ark., 2016), "Arkadaş Güdüsel İklim Ölçeği" (Ntoumanis ve Vazou, 2005; Çağlar ve Kazak-Çetinkalp, 2013), beden eğitimi dersi ortamında ise "Üçlü Motivasyonel İklim Ölçeği" (Ağbuğa ve Xiang, 2008; Erturan ve ark., 2009) ve "Beden Eğitimi Sınıflarında Öğrenme ve Performans Yönelimi Ölçeği"nin (Papaioannou, 1994; Daşdan Ada ve ark., 2012) geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yer almaktadır. Bu noktada antrenörden algılanan güdüsel iklimin son yıllarda çok boyutlu ve hiyerarşik bir modelle (Duda, 2013) irdelenmesi ve Türkçe alan yazında bu modele dayanan araştırmanın yer almaması bu çalışmaya yön vermiştir. Başarı Hedefi ve Hür İrade Kuramları temelinde geliştirilen ölçeğin Türkçe uyarlamasının yapılmasının spor psikolojisi alan yazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda, bu çalışmanın amacı "Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdüsel İklim Ölçeği"nin Türkçe formunun adolesan sporcular için geçerlik ve güvenilirliğinin test edilmesidir.

Yapı geçerliği çalışması kapsamında ölçeğin faktör yapısının, yakınsak ve iraksak geçerliğinin sınanması amaçlanmıştır. Yakınsak geçerlik kapsamında alan yazındaki

çalışmalarda sıklıkla antrenörün yarattığı güdüsel iklim ile ilişkisi ele alınan antrenör davranışları kriter olarak ele alınmıştır. Bu kapsamda, güdüsel iklimle ilgili yapılan çalışmaların bulguları ışığında antrenörden algılanan güdüsel iklim ile liderlik davranışları (Toros, 2010; Smith ve ark., 2005; Alferman ve ark., 2005; Hollebeak ve Amorose, 2005; Baric ve Bucik, 2009; Alemayehu ve ark., 2016) ve antrenörden algılanan özerklik desteği (Ryan ve Deci, 2000b; Mageau ve Vallerand, 2003) arasında pozitif ilişki olması beklenmektedir. Yakınsak geçerlik (convergent) analizinde; ölçeğin ilintili olması beklenen alt boyutlarla arasında yüksek ve pozitif korelasyonun, ıraksak geçerlik (divergent) analizinde ise düşük ve negatif korelasyon olması veya korelasyonun anlamlı olmaması yönünde hipotezlerin kurulması önerilmektedir (Gliner ve ark., 2017; Lobiondo ve Haber, 2014). Bu bağlamda, Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdüsel İklim Ölçeği'nin destekleyici iklimi oluşturan alt boyutlarının, Spor İçin Liderlik Ölçeği alt boyutlarından eğitici ve destekleyici davranış, demokratik davranış, açıklayıcı ve ödüllendirici davranış ile pozitif ilişkili, kısıtlayıcı iklimi oluşturan alt boyutlarının ise negatif ilişkili olması hipotezlerimizden biridir. Hipotezlerden bir diğeri ise; kısıtlayıcı iklim alt boyutları ile Spor İçin Liderlik Ölçeği alt boyutu olan otokratik davranışın pozitif ilişkili olmasıdır. Araştırmada son olarak, antrenör kaynaklı özerklik desteği ile destekleyici iklimin alt boyutlarının pozitif ilişkili, kısıtlayıcı iklimin alt boyutları ile de negatif ilişkili olduğu hipotezi kurulmuştur.

MATERYAL VE METOT

Katılımcılar

Çalışmanın örnekleminin belirlenmesinde olasılıksız örneklem yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışmaya İstanbul ilinde bulunan takım sporlarıyla (basketbol, futbol, voleybol ve su topu) uğraşan 101 kız ($X_{yaş}=14.36 \pm 1.97$) ve 133 erkek ($X_{yaş}=14.29 \pm 2.09$) toplam 234 ($X_{yaş}=14.32 \pm 2.04$) adolesan sporcu katılmıştır. Sporcuların spor deneyimi ortalaması 4.75 ± 2.38 yıldır.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu;

Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, spor dalı ve süresi gibi demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdüsel İklim Ölçeği;

Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdüsel İklim Ölçeği (Empowering and Disempowering Motivational Climate Questionnaire (EDMCQ-C), Appleton ve ark., (2016) tarafından geliştirilmiştir. 17 destekleyici ve 17 kısıtlayıcı iklim olmak üzere toplam 34 maddeden oluşmaktadır. 5'li likert tipi değerlendirmeye sahip ölçek; görev iklimi, ego iklimi, özerklik desteği, sosyal destek ve kontrol olmak üzere 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Destekleyici iklim; görev iklimi, sosyal destek ve özerklik desteği, kısıtlayıcı iklim ise; ego iklimi ve kontrol alt boyutlarından oluşmaktadır (Appleton ve ark., 2016).

Alt boyutların maddelerine ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir.

Görev iklimi: "Antrenörüm, yeni beceriler denemeleri için oyuncuları cesaretlendirdi."

Sosyal destek: “Antrenörüm, oyuncularını sadece sporcu olarak değil, insan olarak da takdir etti.”

Özerklik desteği: “Antrenörüm, oyunculara tercihler ve seçenekler sundu.”

Ego iklimi: “Antrenörüm, sadece müsabaka sırasında en iyi performans gösteren oyuncularını övdü.”

Kontrol: “Antrenörüm, oyuncuların spor dışı yaşamlarındaki hallerine müdahale etmeye çalıştı.”

Antrenör Kaynaklı Özerklik Desteği Ölçeği;

Hagger ve ark. (2007) tarafından geliştirilen ve Türkçe’ye uyarlaması egzersiz ortamında Müftüler (2016) tarafından yapılan Antrenör Kaynaklı Özerklik Desteği Ölçeği’nin (Perceived Autonomy Support Scale - Coaches Form) spor ortamında Türkçe’ye uyarlanması Karadağ ve ark. (2016) tarafından yapılmıştır. Antrenör Kaynaklı Özerklik Desteği Ölçeği tek boyutlu olup; spor ortamında sporcunun antrenörden algıladığı özerklik desteğini ölçmekte ve 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçek “Tamamen Katılmıyorum (1)” dan “Tamamen Katılıyorum (7)”a doğru değişen 7’li likert tipindedir.

Spor için Liderlik Ölçeği;

Spor için liderlik ölçeği sporcuların antrenör davranışlarını algılamaya yönelik olarak Chelladurai ve Saleh (1980) tarafından geliştirilmiştir. “Spor için Liderlik Ölçeği”nin orijinal formu (Leadership Scale for Sport) 40 madde, 5’li likert tip ve 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe formunun popülasyonu için geçerlik ve güvenilirliği Güngörmüş ve ark. (2008) tarafından yapılmıştır. Türkçe formunda 34 madde ve eğitici ve destekleyici davranış, demokratik davranış, açıklayıcı ve ödüllendirici davranış ve otokratik davranış olmak üzere dört alt boyutun ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Dört faktörlü liderlik ölçeğinin Cronbach Alfa güvenilirlik değerleri. 71 (otokratik davranış) ile .84 (eğitici ve destekleyici davranış) arasında bulunmuştur (Güngörmüş ve ark., 2008).

Verilerin Toplanması

İstanbul ilinde bulunan adolesan sporculara veri toplama araçları antrenman veya müsabaka zamanları dışında araştırmacılar tarafından uygulanmış ve araştırmanın verileri toplanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliği için “Antrenör Kaynaklı Özerklik Desteği Ölçeği” ve “Spor İçin Liderlik Ölçeği” sporculara uygulanmıştır Araştırmacılar tarafından ölçeklerin kullanımları için izinler alınmıştır.

Çeviri Aşaması

Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdusel İklim Ölçeği’nin Türkçe’ye uyarlanması sürecinde ölçeği geliştiren ilk yazar ile elektronik posta yoluyla iletişime geçilmiş ve ölçeğin uyarlanabileceğine ilişkin gerekli izin alınmıştır. Gerekli izin alındıktan sonra ölçeğin kaynak dil olan İngilizce’den hedef dil olan Türkçe’ye çeviri sürecine geçilmiştir. Ölçeğin çevrilme sürecinde Brislin (1986) tarafından önerilen standart çeviri-geri çeviri yöntemi kullanılmıştır. Ölçeğin İngilizce formu; İngilizce bilen egzersiz ve spor psikolojisi alanında çalışan üç kişi tarafından Türkçe’ye çevrilmiştir. Elde edilen Türkçe ölçekteki maddeler karşılaştırılmış ve aynı çeviriye sahip maddeler belirlenmiştir. Aynı çeviriye sahip maddeler ve farklı çeviriye sahip maddelerin her bir çeviri şekli başka bir uzman tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Elde edilen İngilizce ölçek özgün haliyle karşılaştırılmış ve bazı düzeltmeler yapıldıktan sonra uzman

(yargıcı) görüşüne sunulmuştur. İngilizce çeviri, orijinal ölçek ile karşılaştırılarak bir birine en yakın çeviriler uzman (yargıcı) değerlendirmesi ile belirlenerek Türkçe ölçeğin son hali ortaya çıkmış ve mevcut çalışmada kullanılması kararlaştırılmıştır.

Verilerin Analizi

Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdusel İklim Ölçeği'nin faktör yapısı doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yöntemi kullanılarak LISREL 8.80 programında incelenmiştir. Veri analizine başlamadan önce olası kodlama hataları gözden geçirilmiştir. DFA'nın kullanıldığı faktör analizi yöntemlerinde modelin istatistiksel uygunluğunu gösteren bazı referans değerleri kullanılmaktadır. Önerilen ölçütler arasında en çok kullanılanlar χ^2/sd (Ki-Karenin Serbestlik Derecesine Bölümünden Elde Edilen Değer), RMSEA (Ortalama Hata Karakök Yaklaşımı -Root Mean Square Error Approximation), NFI (Normlandırılmış Uyum İndeksi-The Normed Fit Index), NNFI (Normlaştırılmamış Uyum İndeksi- Nonnormed Fit Index), CFI (Karşılaştırmalı Uyum İndeksi- Comparative Fit Index) ve SRMR (Standardize Edilmiş Ortalama Hataların Karekökü - Standardized Root Mean Squar Residual) dir. Doğrulayıcı faktör

analizinde model-veri uyumunun sağlanması için RMSEA ve SRMR değerlerinin iyi uyum aralıklarının 0-0.05, kabul edilebilir uyum aralıklarının ise 0.05-0.10 değerleri arasında olması gerekmektedir (Schermelleh-Engel ve ark., 2003). Ki-karenin serbestlik derecesine bölümünden çıkan sonucun 3'ten küçük olması kabul edilebilir uyumun olduğunu göstermektedir (Schermelleh-Engel ve ark., 2003). Ayrıca NFI, NNFI, ve CFI değerlerinin .90'ın üzerinde olması kabul edilebilir, .95 ile 1.00 arasında olması ise modelin mükemmel uyum gösterdiği anlamına gelmektedir (Bentler, 1990; Hu ve Bentler, 1999).

Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdusel İklim Ölçeği'nin yakınsak ve ıraksak geçerliğini test etmek için Antrenör Kaynaklı Özerklik Desteği Ölçeği ve Spor İçin Liderlik Ölçeği alt boyutları arasında ilişkiler Pearson Çarpım Momentler Korelasyon analizi ile yapılmıştır. Betimsel ve korelasyonel analizler SPSS 23.0 ile yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ile hesaplanmıştır.

BULGULAR

Yapı Geçerliği

Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdusel İklim Ölçeği'nin yapı geçerliği için ölçeğin orijinal formunda bulunan faktörlerin doğrulanması amacıyla öncelikle Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Modele ilişkin uyum indeks değerleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdüsel İklim Ölçeği'nin (34 madde) Birinci Düzey DFA Modeli Uyum İndeksleri

Model 1 5 Faktörlü yapı (34 madde)	x²/df	RMSEA	NFI	NNFI	CFI	SRMR
Değerler	2.44	0.09	0.92	0.95	0.95	0.09

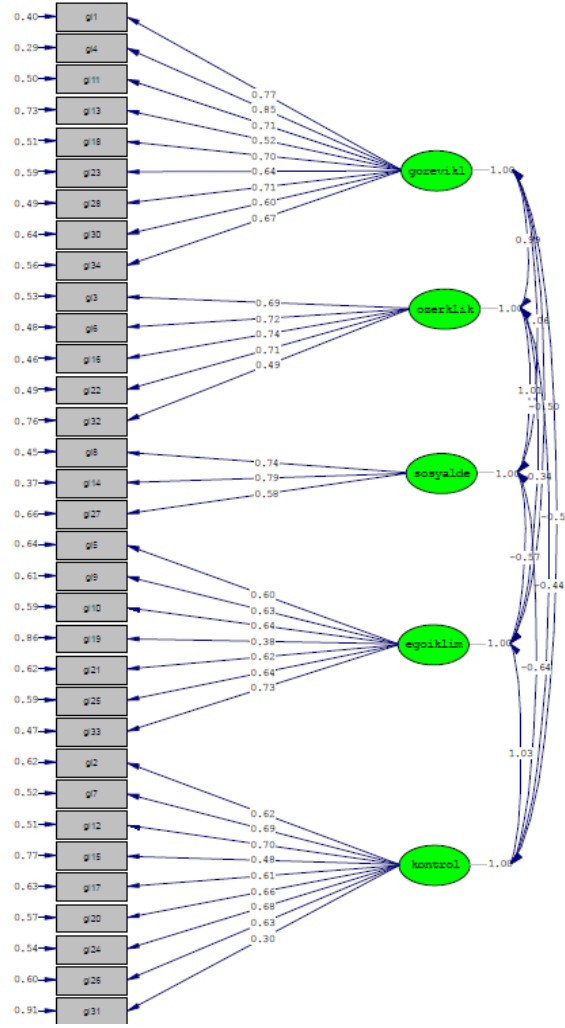
Tablo 1’de elde edilen sonuçlar 34 maddelik beş faktörlü model için kabul edilebilir düzeyde olmakla birlikte ölçeğin “Kontrol” alt boyutunda yer alan madde 29’un ilgili alt boyuta yük vermemesinden dolayı modelden çıkarılmıştır ve 33 madde ile yeniden birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdüsel İklim Ölçeği'nin (33 madde) Birinci Düzey DFA Modeli Uyum İndeksleri

Model 1 5 Faktörlü yapı (33 madde)	x²/df	RMSEA	NFI	NNFI	CFI	SRMR
Değerler	2.59	0.08	0.92	0.95	0.95	0.08

Tablo 2’de 33 maddelik ölçeğin birinci düzey doğrulayıcı faktör analizine ilişkin uyum indeks değerleri verilmiştir. 33 maddelik ölçek için yapılan Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi’nin uyum indeksleri kabul edilebilir sınırlar içerisinde.

Şekil 1’de 33 maddelik ölçeğin 5 faktörlü modeli test edilmiş ve elde edilen faktör yükleri gösterilmiştir. Şekil 1 incelendiğinde “Görev İklimi” alt boyutunun faktör yükleri 0.52-0.85, “Özerklik” alt boyutunun faktör yükleri 0.49-0.74, “Sosyal Destek” alt boyutunun faktör yükleri 0.58-0.79, “Ego İklimi” alt boyutunun faktör yükleri 0.38-0.73, “Kontrol” alt boyutunun faktör yükleri ise 0.30-0.70 arasında değişmektedir.

Şekil 1: Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdüsel İklim Ölçeği'nin Birinci Düzey DFA Model Yapısı (33 madde)

Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdüsel İklim Ölçeği'nin Birinci Düzey Dfa Model'i için hesaplanan t ve R^2 değerleri Tablo 3'te verilmiştir. t ve R^2 değerleri incelendiğinde yüklerin her biri ile ilişkili olan t değerleri 2'den daha büyük ise bulunan yük değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bilinmektedir (Schermelleh-Engel ve ark., 2003). Bununla birlikte, her bir gözlenen değişkende örtük değişkeni tarafından açıklanan varyans değerleri incelendiğinde; varyans değerlerinin (R^2 değerleri) 0.09 ile 0.71 arasında değiştiğinin göstermektedir (Tablo 3).

Tablo 3. Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı GÜdüsel İklim Ölçeği'nin Birinci Düzey DFA'dan Elde Edilen *t* ve *R*² Değerleri

Madde	<i>t</i>	<i>R</i> ²	Madde	<i>t</i>	<i>R</i> ²
<i>Görev İklimi</i>			<i>Ego İklimi</i>		
1	13.91	.60	5	9.85	.36
4	15.89	.71	9	8.02	.39
11	11.60	.50	10	9.06	.41
13	8.30	.27	19	5.15	.14
18	11.25	.49	21	7.91	.38
23	10.27	.41	25	8.07	.41
28	12.35	.51	33	8.92	.53
30	9.87	.36	<i>Kontrol</i>		
34	10.77	.44	2	10.22	.38
<i>Özerklik Desteği</i>			7	8.96	.48
3	11.67	.47	12	9.89	.49
6	12.44	.52	15	6.64	.23
16	10.04	.54	17	8.04	.37
22	10.84	.51	20	8.60	.43
32	7.06	.24	24	11.56	.46
<i>Sosyal Destek</i>			26	8.36	.40
8	12.98	.55	29	-	-
14	13.13	.63	31	4.11	.09
27	9.28	.34			

İkinci Düzey Doğrulamalı Faktör Analizi Sonuçları

Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı GÜdüsel İklim Ölçeği'nin beş faktörlü modeli ile gerçekleştirilen Birinci Düzey DFA'ya ek olarak; orijinal formuna ait beş alt boyut ve iki üst boyutlu yapının doğrulanıp doğrulanmadığını belirlemek amacıyla Görev İklimi, Özerklik Desteği ve Sosyal Destek alt boyutlarının bir üst yapı olarak tanımlanan "Destekleyici İklim", Ego İklimi ve Kontrol alt boyutlarının diğer bir üst yapı olan "Kısıtlayıcı İklim" örtük değişkenlerine ne ölçüde uyum sağladığını belirlemek amacıyla İkinci Düzey DFA uygulanmıştır. Bir başka ifadeyle, Birinci Düzey DFA'da birbirinden

bağımsız ancak birbiriyle ilişkili birer temel bileşen olan Görev İklimi, Özerklik Desteği ve Sosyal Destek alt boyutlarının daha üst bir yapı olan Destekleyici İklim'in, Ego İklimi ve Kontrol alt boyutlarının ise Kısıtlayıcı İklim'in birer bileşeni olup olmadığı İkinci Düzey DFA ile sınanmıştır.

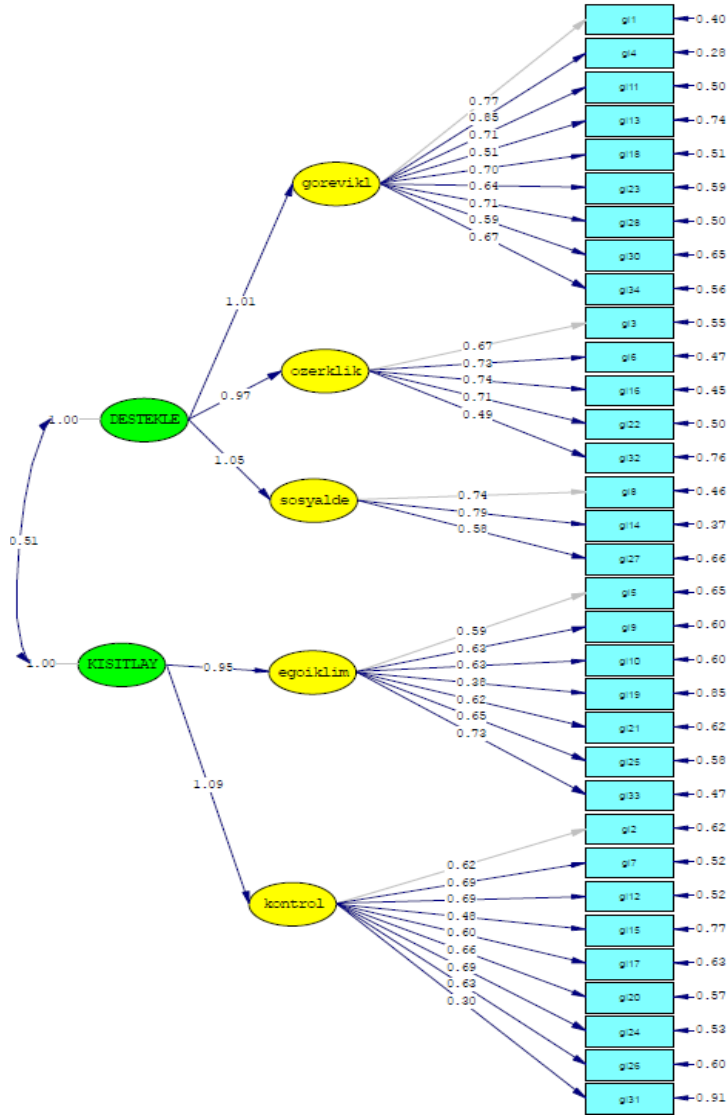
Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdüsel İklim Ölçeği'nin İkinci Düzey DFA Modeline ilişkin uyum indeks değerleri Tablo 4'te verilmiştir:

Tablo 4. Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdüsel İklim Ölçeği'nin İkinci Düzey DFA Modeli Uyum İndeksleri

Model 2 5 Alt Faktör 2 Üst Faktörlü yapı (33 madde)	x²/df	RMSEA	NFI	NNFI	CFI	SRMR
Değerler	2.62	0.08	0.92	0.95	0.95	0.08

33 maddelik ölçek için yapılan İkinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi'nin uyum indeksleri; x²/df: 2.62; RMSEA ve SRMR: 0.08; NFI: 0.92; NNFI ve CFI :0.95'tir. (Tablo 4).

Yapılan İkinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi'ne göre beş alt boyut ve iki üst boyutlu yapının model için elde edilen faktör yükleri Şekil 2'de gösterilmiştir. Şekil 2 incelendiğinde Destekleyici İklimi oluşturan alt boyutların faktör yükleri 0.49 (madde 32-özerklik desteği) - 0.85 (madde 4-görev iklimi), Kısıtlayıcı İklimi oluşturan alt boyutların faktör yükleri ise 0.30 (madde 31-kontrol) -0.73 (madde 33-ego iklimi) arasında değişmektedir (Şekil 2).

Şekil 2: Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdusel İklim Ölçeği'nin İkinci Düzey DFA Model Yapısı

Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdusel İklim Ölçeği'nin İkinci Düzey Dfa Model'i için hesaplanan t ve R^2 değerleri Tablo 5'te verilmiştir. Modelin varyans değerleri incelendiğinde; varyans değerlerinin (R^2 değerleri) 0.10 ile 0.72 arasında değiştiğinin göstermektedir (Tablo 5).

Tablo 5. Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdüsel İklim Ölçeği'nin İkinci Düzey DFA'dan Elde Edilen *t* ve *R*² Değerleri

Madde	<i>t</i>	<i>R</i> ²	Madde	<i>t</i>	<i>R</i> ²
Destekleyici İklim			Kısıtlayıcı İklim		
<i>Görev İklimi</i>			<i>Ego İklimi</i>		
1	10.01	.60	5	10.35	.35
4	14.46	.72	9	8.02	.40
11	11.60	.50	10	8.06	.40
13	8.01	.26	19	5.35	.15
18	11.45	.49	21	7.91	.38
23	10.27	.41	25	8.17	.42
28	11.54	.50	33	8.92	.53
30	9.41	.35	Kontrol		
34	10.77	.44	2	10.31	.38
Özerklik Desteği			7	8.96	.48
3	10.01	.45	12	8.95	.48
6	10.11	.53	15	6.64	.23
16	10.24	.55	17	8.04	.37
22	9.84	.50	20	8.60	.43
32	7.06	.24	24	8.89	.47
Sosyal Destek			26	8.36	.40
8	12.05	.54	29	-	-
14	13.03	.63	31	4.32	.10
27	9.28	.34			

Yakınsak (Convergent) ve İraksak (Divergent) Geçerlik

Yakınsak ve iraksak geçerlik için Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdüsel İklim Ölçeği'nin alt boyutları ile Antrenör Kaynaklı Özerklik Desteği Ölçeği ve Spor için Liderlik Ölçeği'nin “eğitici ve destekleyici davranış”, “demokratik davranış”, “açıklayıcı ve ödüllendirici davranış” ve “otokratik davranış” alt boyutları arasındaki ilişkiler Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi ile sınanmıştır (Tablo 6).

Tablo 6. Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı GÜDÜSEL İKLİM ÖLÇEĞİ, Antrenör Kaynaklı ÖZERKLİK DESTEĞİ ÖLÇEĞİ VE SPOR İÇİN LİDERLİK ÖLÇEĞİ ALT BOYUTLARINA AİT PEARSON ÇARPIM MOMENTLER KORELASYON ANALİZİ SONUÇLARI

	Görev İklimi	Ego İklimi	Özerklik Desteği	Sosyal Destek	Kontrol
Eğitici ve Destekleyici Davranış	0.62**	-0.40**	0.53**	0.60**	-0.36**
Demokratik Davranış	0.57**	-0.36**	0.51**	0.55**	-0.30**
Açıklayıcı ve Ödüllendirici Davranış	0.60**	-0.36**	0.53**	0.54**	-0.33**
Otokratik Davranış	0.06	0.26**	0.03	-0.02	0.31**
Özerklik Desteği	0.73**	-0.47*	0.64**	0.69**	-0.44**

* p<.05 ** p<.01

Tablo 6'daki Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Analizi sonuçları; spor için liderlik ölçeği alt boyutlarından eğitici ve destekleyici davranış, demokratik davranış ve açıklayıcı ve ödüllendirici davranışın; destekleyici iklimin alt boyutlarından görev iklimi (sırası ile $r=.62, .57, .60$; $p<.01$), özerklik desteği (sırası ile $r=.53, .51, .53$; $p<.01$) ve sosyal destek (sırası ile $r=.60, .55, .54$; $p<.01$) ile pozitif yönde, kısıtlayıcı iklimin alt boyutlarından ego iklimi ($r= -.40, -.36, -.36$; $p<.01$) ve kontrol ile negatif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir ($r=-.36, -.30, -.33$; $p<.01$). Otokratik davranış ile ego iklimi ($r=.26$; $p<.01$) ve kontrol alt boyutları pozitif yönde ilişkilidir ($r=.31$; $p<.01$). Antrenör kaynaklı özerklik desteği ile görev iklimi ($r=.73$; $p<.01$) ve sosyal destek pozitif yönde ($r=.69$; $p<.01$), ego iklimi ($r=-.47$; $p<.05$) ve kontrol ($r=-.44$; $p<.01$) alt boyutları negatif ilişkilidir.

Güvenirlilik

Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı GÜDÜSEL İKLİM ÖLÇEĞİ'nin güvenirliğini belirlemek amacıyla Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. Faktör analizi sonrası elde edilen beş alt boyut ve iki üst boyut için Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdusel İklim Ölçeği'nin Cronbach Alfa Değerleri

	α
Destekleyici İklim	.91
Görev İklimi	.89
Sosyal Destek	.74
Özerklik Desteği	.80
Kısıtlayıcı İklim	.90
Ego İklimi	.80
Kontrol	.80

Destekleyici iklimi oluşturan alt boyutların faktör yükleri, .74 (sosyal destek) ve .89 (görev iklimi) arasında değişmektedir. Kısıtlayıcı iklimi oluşturan faktör yükleri ise ego iklimi ve kontrol için .80'dir. Üst faktörler olan destekleyici ve kısıtlayıcı iklimin faktör yükleri ise sırasıyla; .91 ve .90'dır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada Appleton ve arkadaşları (2016) tarafından geliştirilen “Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdusel İklim Ölçeği”nin Türkçeye uyarlanması amaçlanmıştır.

Ölçeğin geçerliğine ilişkin doğrulayıcı faktör analizlerine ait sonuçlar, Appleton ve arkadaşlarının önerdikleri model ile ölçeğin Türkçe versiyonunun tutarlı bir yapıda olduğunu bunun yanında madde 29'un çalışmadaki örnekleme çalışmadığını göstermektedir. Diğer bir deyişle; beş alt boyut ve iki üst boyutlu toplam 34 maddeden oluşan ölçeğin 29'uncu maddesinin yük vermemesi ile (Büyüköztürk, 2002) bu maddenin çıkarılarak 33 maddelik ölçeğin uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, uyum indekslerinden biri ki kare değerinin serbestlik derecesine bölümünden elde edilen değerdir. Çalışmada elde edilen bu değer 2.62 dir ve Schermelleh-Engel ve ark., (2003)'e göre bu değer kabul edilebilir uyum aralığındadır. Bunun yanı sıra, çalışmada elde edilen NNFI ve CFI değerleri Bentler (1990) ve Hu ve Bentler (1999)'in belirttiği değerler ile kıyaslandığında mükemmel, NFI değeri ise kabul edilebilir uyum aralığındadır. RMSEA ve SRMR'nin ise 0.08 olması ise modelin kabul edilebilir uyum aralıklarında olduğuna işaret etmektedir (Schermelleh-Engel ve ark., 2003).

Yakınsak geçerlik ile ilgili analiz sonuçlarına bakıldığında, elde edilen bulgular, çalışmada belirlenen Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdusel İklim Ölçeği'nin destekleyici iklimi oluşturan görev iklimi ve sosyal destek ile antrenör kaynaklı özerklik desteği ölçeği arasında pozitif ilişkinin olduğunu savunan hipotezi destekler niteliktedir.

Reinboth ve ark. (2004) futbol ve kriket spor dallarında yer alan 265 sporcu ile özerklik desteği ile destekleyici iklim alt boyutlarından sosyal desteği ve Cox ve Williams (2008)

da fiziksel aktivite ortamında yaptığı çalışmada özerklik desteği ile destekleyici iklimin alt boyutlarından görev iklimini pozitif ilişkili bulmuşlardır. Reinboth ve ark. (2004) ve Cox ve Williams (2008) çalışmalarında belirttikleri gibi Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdüsel İklim Ölçeği'nin destekleyici iklimi oluşturan alt boyutlardan görev iklimi ve sosyal destek ile antrenör kaynaklı özerlik desteği ölçeği bu çalışmada da pozitif ilişkili bulunmuştur.

Analiz sonuçları, çalışmada belirlenen Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdüsel İklim Ölçeği'nin destekleyici iklimi oluşturan görev iklimi, özerklik desteği ve sosyal destek ile spor için liderlik alt boyutlarından eğitici ve destekleyici davranış, demokratik davranış ve açıklayıcı ve ödüllendirici davranış arasında pozitif ilişkinin olduğunu savunan hipotezi desteklemektedir. Ulusal ve uluslararası alan yazında yer alan araştırmacılar görev iklimi, özerklik desteği ve sosyal destek ile eğitici ve destekleyici davranış, demokratik davranış ve açıklayıcı ve ödüllendirici davranışın pozitif ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır (Alferman ve ark., 2005; Hollembeak ve Amorose, 2005; Mageau ve Vallerand, 2003; Price ve Weiss, 2000; Toros, 2010).

Bununla birlikte elde edilen diğer bulgular, çalışmada belirlenen Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdüsel İklim Ölçeği'nin kısıtlayıcı iklimi oluşturan ego iklimi ve kontrol ile spor için liderlik alt boyutu olan otokratik davranışın pozitif ilişkili olduğu hipotezini desteklediğini ortaya koymaktadır. Alan yazında yer alan çalışma bulguları ego iklimi ve kontrol ile otokratik davranışın pozitif ilişkili olduğunu doğrulamaktadır (Alemayehu ve ark., 2016; Barić ve Bucik, 2009; Smith ve ark., 2005; Toros, 2010). Analiz sonucu elde edilen bulgular ölçeğin yakınsak geçerliğini desteklemektedir.

İraksak geçerlik ile ilgili analiz sonuçlarına bakıldığında, elde edilen bulgular, çalışmada belirlenen Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdüsel İklim Ölçeği'nin kısıtlayıcı iklimi oluşturan ego iklimi ve kontrol alt boyutu ile antrenör kaynaklı özerlik desteği ölçeği arasında negatif ilişkinin olduğunu savunan hipotezi desteklemektedir. Bununla birlikte, ego iklimi ve kontrol alt boyutu ile spor için liderlik alt boyutlarından eğitici ve destekleyici davranış, demokratik davranış ve açıklayıcı ve ödüllendirici davranışın negatif ilişkili olduğu hipotezi de desteklenmiştir. Alan yazındaki çalışmalar, ego yönelimli iklimin sporcuya yapılan daha az geri bildirim ve daha az destek ile ilişkili olduğunu (Barić ve Bucik, 2009), ego ikliminin pozitif/bilgilendirici geri bildirim negatif yönde yordayıcısı olduğunu bildirmektedir (Smith ve ark., 2005).

İraksak geçerliğe ilişkin elde edilen diğer bulgular, Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdüsel İklim Ölçeği'nin destekleyici alt boyutunda bulunan görev iklimi, özerklik desteği ve sosyal destek ile spor için liderlik alt boyutlarından otokratik davranış arasında ilişki bulunmadığını göstermiştir. Alan yazında iraksak geçerlikle ilgili ayrışan ölçüm aracı diğer ölçüm aracının puanlarıyla negatif ilişkiliyse ölçümün geçerli kabul edilebileceği bilinirken (Lobiondo-Wood ve Haber, 2014), zayıf ilişki katsayısına sahip olması gerektiği de belirtilmektedir (Gliner ve ark., 2017). Buna göre, beklenen negatif ilişkilerin ortaya konulmasıyla birlikte boyutlar arasındaki ilişkisizliğin de iraksak geçerliği desteklediği söylenebilir.

Ölçeğin alt boyutlarının güvenilirliği için hesaplanan iç tutarlık katsayıları Alpar (2006) tarafından oldukça güvenilir olarak ifade edilen 0.60-0.80, üst boyutlarının iç tutarlık katsayıları ise yüksek güvenilir olarak ifade edilen 0.80-1.00 değerleri arasında yer almaktadır. Bu çalışmada elde edilen iç tutarlılık katsayıları, Appleton ve arkadaşlarının (2016) 34 maddelik Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdüsel İklim Ölçeği ile yapmış oldukları çalışmanın elde edilen .48 (sosyal destek), .64 (özerklik desteği), .73 (kontrol) ve .87 (destekleyici iklim) değerlerinden ve Zourbanos ve ark.'nın (2016) adolesan futbolcular ile yapmış oldukları çalışmada elde edilen .75 (destekleyici ve kısıtlayıcı iklim) değerinden yüksek bulunmuştur.

Çalışmadan elde edilen bulgular ışığında, “Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdüsel İklim Ölçeği”nin Türk adolesan sporcuların antrenör kaynaklı güdüsel iklimlerinin belirlenmesine yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. Spor ve egzersiz psikolojisi alan yazında antrenör kaynaklı güdüsel iklimi ölçmeye yönelik ölçekler mevcut olmakla birlikte, Antrenör Kaynaklı Destekleyici ve Kısıtlayıcı Güdüsel İklim Ölçeği'nin başarı hedefi ve hür irade kuramından oluşması Türkçe literatüre kazandırılması açısından öneme sahip olmasıyla birlikte, bazı sınırlılıklar içermektedir.

Çalışmamızın örneklemini takım sporlarında (futbol, basketbol, voleybol ve su topu) yer alan sporculardan oluşmaktadır. İleride yapılacak çalışmalarda ölçeğin farklı spor branşlarında (hentbol, korfbol, rugby vb.) yer alan sporcularla yapılması ölçeğin çeşitli spor branşlarında geçerliliğinin sağlanması (veri çeşitliliği) açısından önerilmektedir. Ayrıca Rasch, Madde Tepki Kuramı (Item Response Theory) ve Çoklu Özellik Çoklu Yöntem (Multi Trait Multi Method- MTMM) gibi farklı analiz yöntemlerinin uygulanmasının ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine dair çok daha istenir sonuçlar almak adına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Adie JW, Duda JL, Ntoumanis N. (2008): *Autonomy support, basic need satisfaction and the optimal functioning of adult male and female sport participants: A test of basic needs theory*. Motivation and Emotion, 32(3), 189-199.
2. Ağbuğa B, Xiang P. (2008): *Achievement goals and their relations to self-reported persistence/effort in secondary physical education: A trichotomous achievement goal framework*. Journal of Teaching in Physical Education, 27, 179-191.
3. Alemayehu A, Mengistu S, Beker G. (2016): *Coaches' leadership style and motivational climate of players in South East Ethiopian National League football clubs*. Journal of Tourism, Hospitality and Sports, 16, 1-6.
4. Alfermann D, Lee MJ, Würth S. (2005): *Perceived leadership behavior and motivational climate as antecedents of adolescent athletes' skill development*. The Online Journal of Sport Psychology, 7(2), 14-36.
5. Alpar R. (2006): Spor Bilimlerinde Uygulamalı İstatistik. 3. Baskı. İstanbul: Nobel Yayıncılık.
6. Altıntaş A, Aşçı FH, Çağlar E. (2016): *Ebeveyn Gündüsel İklim Envanteri-2'nin Türkçe Versiyonunun Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması*. Ankara Üniv Spor Bil Fak, 14(2); 163-174.
7. Álvarez MS, Balaguer I, Castillo ve ark. (2009): *Coach autonomy support and quality of sport engagement in young soccer players*. The Spanish Journal of Psychology, 12(1), 138-148.
8. Ames C. (1992): *Classrooms: Goals, structures, and student motivation*. Journal of Educational Psychology, 84(3), 261.
9. Amorose AJ, Horn TS. (2000): *Intrinsic motivation: Relationship with collegiate athletes' gender, scholarship status, and perceptions of their coaches' behavior*. Journal of Sport and Exercise Psychology, 22(1), 63-84.
10. Amorose AJ, Horn TS. (2001): *Pre- to post-season changes in the intrinsic motivation of first year college athletes: Relationships with coaching behavior and scholarship status*. Journal of Applied Sport Psychology, 13, 355-373.
11. Appleton PR, Ntoumanis N, Quested E ve ark. (2016): *Initial validation of the coach-created Empowering and Disempowering Motivational Climate Questionnaire (EDMCQ-C)*. Psychology of Sport and Exercise, 22, 53-65.
12. Banack, HR, Sabiston CM, Bloom GA. (2011): *Coach autonomy support, basic need satisfaction, and intrinsic motivation of paralympic athletes*. Research quarterly for exercise and sport, 82(4), 722-730.
13. Baric R, Bucik V. (2009): *Motivational differences in athletes trained by coaches of different motivational and leadership profiles*. Kinesiology, 41(2), 181-194.
14. Bartholomew KJ, Ntoumanis N, Thøgersen-Ntoumani, C. (2010): *The controlling interpersonal style in a coaching context: Development and initial validation of a psychometric scale*. Journal of Sport and Exercise Psychology, 32(2), 193-216.
15. Bentler PM. (1990): *Comparative fit indexes in structural models*. Psychological bulletin, 107(2), 238.
16. Brislin RW.(1986): *The wording and translation of research instruments*. WJ Lonner, JW Berry (Eds.).Field Methods in Educational Research, Newbury Park, CA: Sage, p.137-164
17. Büyüköztürk Ş. (2002): *Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı*. Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi, 32(32), 470-483.
18. Chelladurai P, Saleh SD. (1980). *Dimensions of leader behavior in sports: Development of a leadership scale*. Journal of sport psychology, 2(1), 34-45.
19. Cox A, Williams L. (2008): *The roles of perceived teacher support, motivational climate, and psychological need satisfaction in students' physical education motivation*. Journal of sport and exercise psychology, 30(2), 222-239.
20. Çağlar E, Kazak Çetinkalp Z. (2013): *The peer motivational climate in youth sport questionnaire: assessment of psychometric properties of turkish version*, Proc. ISSP 13th World Congress of Sport Psychology, 21-26 July, Beijing, China.
21. Daşdan Ada EN, Aşçı FH, Kazak Çetinkalp FZ ve Altıparmak ME. (2012): *Beden Eğitimi Sınıflarında Öğrenme ve Performans Yönelimi Ölçeği'nin ilköğretim ikinci kademe öğrencileri için geçerlilik ve güvenilirlik çalışması*. Türkiye Klinikleri, 4(2), 64-70.
22. Deci EL, Ryan RM. (2000): *The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior*. Psychological inquiry, 11(4), 227-268.

23. Duda, JL. (2013): *The conceptual and empirical foundations of Empowering Coaching™: setting the stage for the PAPA project*. International Journal of Sport and Exercise Psychology, 11, 311-318.
24. Erturan İlker AG, Arslan Y ve Demirhan G. (2009): *Üçlü motivasyonel iklim ölçeğinin ortaöğretim öğrencileri için geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. Spor Bilimleri Dergisi, 20(1), 6-15.
25. Gillet N, Vallerand RJ, Amoura S ve ark. (2010): *Influence of coaches' autonomy support on athletes' motivation and sport performance: A test of the hierarchical model of intrinsic and extrinsic motivation*. Psychology of Sport and Exercise, 11(2), 155-161.
26. Gillet N, Vallerand RJ, Paty E ve ark. (2010): *French validation and adaptation of the Perceived Autonomy Support Scale for Exercise Settings to the sport context*. International Journal of Sport and Exercise Psychology, 8(2), 117-128.
27. Gliner JA, Morgan GA, Leech NL. (2017): *Research Methods in Applied Settings An Integrated Approach to Design and Analysis*. Third edition, pp. 211. Routledge: New York.
28. Güngörmüş HA, Gürbüz B, Yenel F. (2008): *Spor İçin Liderlik Ölçeği'nin Sporcuların Antrenörün Davranışlarını Algılaması Versiyonunun Psikometrik Özelliklerinin Değerlendirilmesi*. Atatürk Journal of Physical Education and Sport Sciences, 10 (2), 16-21.
29. Hagger MS, Chatzisarantis NLD, Hein V ve ark. (2007): *The perceived autonomy support scale for exercise settings (PASSES): Development, validity, and cross-cultural invariance in young people*. Psychology of Sport and Exercise, 8(5), 632-653.
30. Hollebeak J, Amorose AJ. (2005): *Perceived coaching behaviors and college athletes' intrinsic motivation: A test of self-determination theory*. Journal of applied sport psychology, 17(1), 20-36.
31. Hu LT, Bentler PM. (1999): *Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives*. Structural equation modeling: a multidisciplinary journal, 6(1), 1-55.
32. Jöesaar H, Hein V, Hagger MS. (2012): *Youth athletes' perception of autonomy support from the coach, peer motivational climate and intrinsic motivation in sport setting: One-year effects*. Psychology of Sport and Exercise, 13(3), 257-262.
33. Karadağ D, Gözmen A, Keskin N ve ark. (2016): *The Reliability and Validity of the Perceived Autonomy Support Scale (Coaches Form) for Adolescent Athletes*, 14. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 01-04 Kasım 2016, Antalya.
34. Keegan RJ, Harwood CG, Spray CM ve ark. (2014): *A qualitative investigation of the motivational climate in elite sport*. Psychology of sport and exercise, 15(1), 97-107.
35. Le Bars H, Gernigon C, Ninot G. (2009): *Personal and contextual determinants of elite young athletes' persistence or dropping out over time*. Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports, 19(2), 274-285.
36. Lobiondo-Wood G, Haber J. (2014): *Nursing Research Methods and Critical Appraisal for Evidence-Based Practice*. 8th Edition, pp.292-296, Elsevier Mosby, China.
37. Mageau GA, Vallerand, RJ (2003): *The coach-athlete relationship: A motivational model*. Journal of Sports Science, 21(11), 883-904.
38. Moreno Murcia JA, San Roman ML, Galindo CM, Alonso N, Gonzalez-Cutre D. (2008): *Peers' influence on exercise enjoyment: A self-determination theory approach*. Journal of Sports Science and Medicine, 7, 23-31.
39. Müftüleri M. (2016): *Egzersizde Algılanan Özerklik Desteği Ölçeği: Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. International Journal of Human Sciences, 13(1), 2158-2169.
40. Myers ND, Vargas-Tonsing TM, Feltz DL. (2005): *Coaching efficacy in intercollegiate coaches: Sources, coaching behavior, and team variables*. Psychology of Sport and Exercise, 6(1), 129-143.
41. Newton M, Duda JL. (1999): *The interaction of motivational climate, dispositional goal orientations, and perceived ability in predicting indices of motivation*. International Journal of Sport Psychology, 30(1), 63-82.
42. Newton M, Duda JL, Yin Z. (2000): *Examination of the psychometric properties of the Perceived Motivational Climate in Sport Questionnaire-2 in a sample of female athletes*. Journal of Sports Sciences, 18(4), 275-290.
43. Ntoumanis N, Biddle SJ. (1999): *Affect and achievement goals in physical activity: A meta-analysis*. Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports, 9(6), 315-332.
44. Ntoumanis N, Vazou S. (2005): *Peer motivational climate in youth sport: Measurement development and validation*. Journal of Sport and Exercise Psychology, 27(4), 432-455.

45. Papaioannou A. (1994): *Development of a questionnaire to measure achievement orientations in physical education*. Research Quarterly for Exercise and Sport, 65(1), 11-20.
46. Price MS, Weiss MR. (2000): Relationships among coach burnout, coach behaviors, and athletes' psychological responses. The Sport Psychologist, 14(4), 391-409.
47. Ryan RM, Deci EL. (2000b): *Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being*. American Psychologist, 55, 68-78.
48. Reinboth M, Duda JL, Ntoumanis N. (2004): *Dimensions of coaching behavior, need satisfaction, and the psychological and physical welfare of young athletes*. Motivation and emotion, 28(3), 297-313.
49. Selfrizz JJ, Duda JL, Chi L. (1992): *The relationship of perceived motivational climate to intrinsic motivation and beliefs about success in basketball*. Journal of sport and exercise psychology, 14(4), 375-391.
50. Schermelleh-Engel, K, Moosbrugger H, Müller H. (2003): Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. Methods of psychological research online, 8(2), 23-74.
51. Slutzky CB, Simpkins, SD. (2009): *The link between children's sport participation and self-esteem: Exploring the mediating role of sport self-concept*. Psychology of Sport and Exercise, 10(3), 381-389.
52. Smith N, Tessier D, Tzioumakis Y ve ark. (2015): *Development and validation of the multidimensional motivational climate observation system*. Journal of Sport and Exercise Psychology, 37(1), 4-22.
53. Smith SL, Fry MD, Ethington CA and Li Y. (2005): *The effect of female athletes' perceptions of their coaches' behaviors on their perceptions of the motivational climate*. Journal of Applied Sport Psychology, 17, 170-177.
54. Toros T. (2001): Elit ve elit olmayan erkek basketbolcularda hedef yönelimi, güdüsel (motivasyonel) iklim ve hedeflerin özgünlük, güçlük derecesi özelliklerinin yaşam doyumuna etkisi. Mersin Üniversitesi, yüksek lisans tezi.
55. Toros T. (2010): *Turnuva öncesi ve turnuva sonrası basketbolcuların algıladıkları antrenörlük davranışı, görev-ego yönelimli hedefleri, takım sargınlığı, ustalık-performans iklimi ve kolektif yeterlik arasındaki ilişki*. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 7(2), 1119-1142.
56. Treasure DC. (1997): *Perceptions of the motivational climate and elementary school children's cognitive and affective response*. Journal of sport and exercise psychology, 19(3), 278-290.
57. Walling MD, Duda JL, Chi L. (1993): *The perceived motivational climate in sport questionnaire: Construct and predictive validity*. Journal of Sport and Exercise Psychology, 15(2), 172-183.
58. Weinberg RS, Gould D. (2011): Foundations of sport and exercise psychology. Human Kinetics.
59. Weiss MR, Amorose AJ. (2002): Motivational orientations and sport behavior in Advances in Sport Psychology (Ed. Thelma S. Horn). Human Kinetics, USA.
60. White SA, Duda JL (1993): *The relationship between goal orientation and parentinitiated motivational climate among children learning a physical skill*. In Paper presented at the 8th world meeting for the International Society for Sports, Psychology, Lisbon, Portugal
61. Zourbanos N, Haznadar A, Papaioannou A ve ark. (2016). The relationships between athletes' perceptions of coach-created motivational climate, self-talk, and self-efficacy in youth soccer. Journal of Applied Sport Psychology, 28(1), 97-112.